

Sorsia ja metsäkanalintuja. Muinaisen linnustajan saalisvalinnat Suomessa kivikaudella

Kristiina Mannermaa

Johdanto

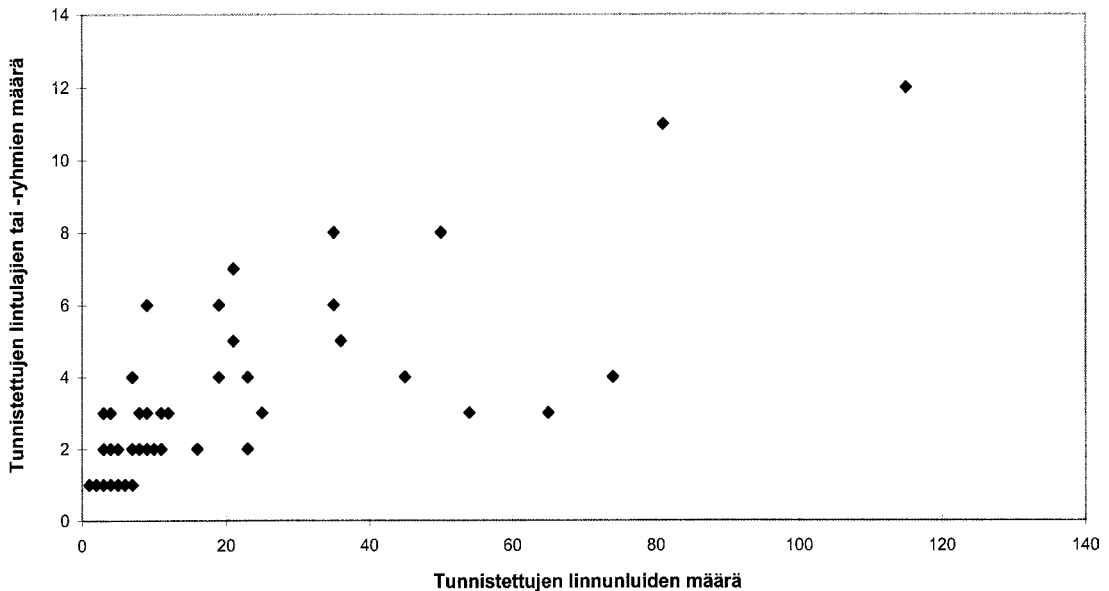
Suomen kivikauden linnustusta tutkittaessa tärkeimmän tutkimusaineiston muodostavat asuinpaikkojen luulöydöt. Olen tarkistanut ja määrittänyt uudelleen Suomen kivikauden kohteista löytyneitä linnunluita ja esittelen tuloksia tarkemmin artikkelissa *Birds in Finnish prehistory (Fennoscandia archaeologica XX, 2003)*. Tässä artikkelissa käsittelen yleisellä tasolla linnustusta kivikaudella Suomen ja pohjoisen Itämeren alueella. Luuaineistojen ja linnunluiden löytökontekstien systemaattinen tarkastelu on tarkoitus tehdä muussa yhteydessä. Uskon, että löytökontekstin ja asuinpaikan ympäristön tunteminen lisäävät mahdollisuksiamme ymmärtää muinaista linnustusta. Rohkeammin tulkitseva tutkimusnäkökulma voisi avata mielenkiintoisia ulottuvuuksia pyrkimykseen ymmärtää lintujen rooleja muinaisissa kulttuureissa. Viime vuosina on muualla tehty tutkimuksia, joissa tulkitaan löytöjen ja löytökontekstien perusteella lintulajien symbolisia merkityksiä esihistoriallisissa kulttuureissa (mm. Jones 1998; Russell & McGowan 2003).

Suomen esihistoriallinen linnunluuaineisto

Suomalaista palanutta luuaineistoa on vaikeaa tulkita. Tulkinnan ongelmat voidaan kiteyttää johtuvaksi aineiston pienuudesta ja

huonosta laadusta (mm. Ukkonen 1996: 65-66). Linnunluiden vähäinen osuus suomalaisissa jätefaunoissa antaa vaikutelman, että linnustus ei ole ollut kovin tärkeä osa esihistoriallisia elinkeinoja. Luiden vähäisyys jätefaunoissa johtunee kuitenkin useissa tapauksissa hauraudesta ja hajoamisesta. Jos myös palamattomat luut ovat säilyneet, saattaa linnunluiden osuus olla paljon suurempi. Muun muassa Ahvenanmaan Jettbölen ns. skandinaavisen kuoppake-raamisen vaiheen asuinpaikalta talteen saatu palamaton luuaineisto kertoo lintuja hyödynnetyn intensiivisesti (Mannermaa 2002). Vesilintujen pyynti historiallisena aikana saaristossa keväisin ja syksyisin sekä metsäkanalintujen talvinen pyynti sisämaassa rohkaisevat uskommaan, että linnustuksella on ollut ainakin tiettyinä vuodenaikoina merkittävä osuus myös kivikauden elinkeinoissa.

Kun arkeologi tutkii muinaisia elinkeinoja, on käytettävä kaikkia olemassa olevia todistusaineistoja. Löytöaineisto, löytökonteksti ja muinaisen ympäristön rekonstruointi ovat tässä avainasemassa. Kvantitatiivista tutkimusta ei voi palaneen luuaineiston perusteella paljoakaan tehdä, mikä merkitsee, että muiden tutkimusmenetelmien merkitys korostuu. Se, että tiedetään mitä eläinlajeja ainakin metsästettiin, ei kerro paljon metsästyksestä kokonaisuutena. Ainakin yksittäisten asuinpaikkojen luuaineistoja tulkittaessa olisi turvallisinta ottaa lähtökohdaksi se, että esihistorialliset luuaineistomme eivät anna todellista perustaa tulkinnoille

Kuva 1. Löydettyjen linnunluiden määrän vaikutus tunnistettujen linturyhmien tai – lajien määrään Suomen ja Ahvenanmaan kivikauden, varhaismetallikauden ja pronssikauden kohteissa.

tärkeimmistä saalislajeista kalojen, lintujen ja nisäkkäiden kesken, tai lajien tai eläinryhmien asettamiselle taloudelliseen tärkeysjärjestykseen.

Palaneen luun voidaan usein tulkita olevan peräisin tulisijoista. Joskus luut löytyvät itse tulisijasta, mutta useassa tapauksessa luut ovat hajallaan, levinneinä asuinpaikan pinta-alalle. Erot palaneiden luiden määrissä suomalaisilla asuinpaikoilla voivat johtua eroista pyynnissä, luiden käsittelystä, säilymisolosuhteista tai asuinpaikan käyttöiästä. Kuinka suurta osaa asuinpaikalla käytetystä luuaineistosta Suomen poltetut luut edustavat, on arvoitus, samoin se, kuinka pitkän ajan kuluessa (päivien, kuukausien vai vuosien aikana?) kyseinen aineisto on kerääntynyt. Emme myöskään tiedä kuinka usein ja minkälaisissa tapauksissa luihin on liittynyt rituaalista polttamista. Osa asuinpaikoiksi tulkituista kohteista saattaa olla jonkinlaisia rituaalisia paikkoja, mutta tämä saattaa olla mahdotonta tai ainakin vaikeaa todentaa. Kaikki hyödynnettyjen eläinten jäänteet eivät ole tulleet poltetuiksi. Suomesta polttamattomia luuta löytyy kivikauden kohteissa hyvin harvoin. Esimerkiksi Ahvenanmaan Jettbölessä ja monissa Ruotsin kivikautisissa kohteissa

palamattomat luut muodostavat suuren osan talteen otetusta luuaineistosta. Annbergissa Uplannissa palaneiden luiden osuus vaihtelee kuitenkin alueittain kymmenestä sataan prosenttiin (Segeberg 1999: 170). Alvastrassa Keski-Ruotsissa palaneiden luiden osuus on noin 30 prosenttia (During 1986: 9). Suomen lisäksi myös muun muassa Keski-Ruotsista ja Norlannista tunnetaan laajoja palaneen luun aineistoja (mm. Ericson 1994; Wallander 1994).

Kuvassa 1 vertaan löydettyjen linnunluiden ja tunnistettujen linturyhmien (lajien tai sukujen) esiintymistä suomalaisissa kivikauden, varhaismetallikauden ja pronssikauden aineistoissa. Tunnistettujen linturyhmien määrä kasvaa linnunluiden määrän kasvaessa. Tulkitsen asian niin, että jos linnunluita olisi asuinpaikoilla säilynyt enemmän, tunnistettaisiin enemmän lajeja, ja siten kuva linnustuksesta olisi monipuolisempi. Tunnistettujen linnunluiden määrä kohteissa kasvaa niin ikään tunnistettujen luiden kokonaismäärän (nisäkkäiden ja kalojen luiden) kasvaessa (kuva 2). Poikkeuksellisen runsaasti lintulöytöjä on saatu talteen Ylikiimingin Vepsänkankaalta, Vantaan Stenkullasta, Kökarin Otterbötöstä ja Yli-Iin Kuuselankankaalta. Pronssikauteen ajoittuvan

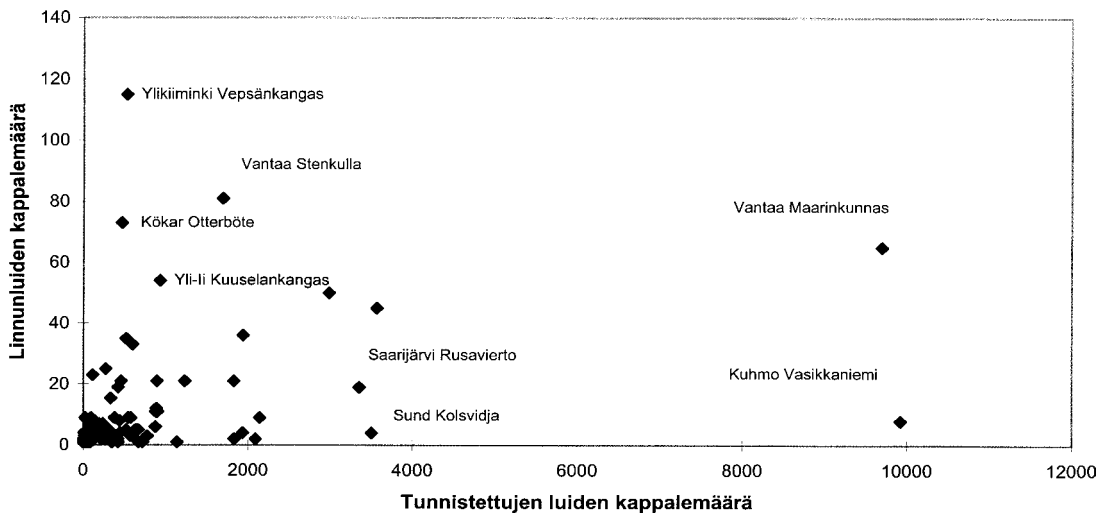
Otterböten luuaineisto on palamaton, joten se ei ole vertailukelpoinen muiden kanssa. Jettbölle I:ssä linnun luiden osuus on huomattava, kuten jo edellä mainitsin. Se ei kuitenkaan ole kuvassa mukana sillä kalojen ja nisäkkäiden fragmenttimäärät eivät ole tiedossa. Tulkitsen linnunluiden suhteellisen suuren määrän ilmentävän linnustuksen tärkeyttä näillä asuinpaikoilla.

Linnustuksen pitkät perinteet

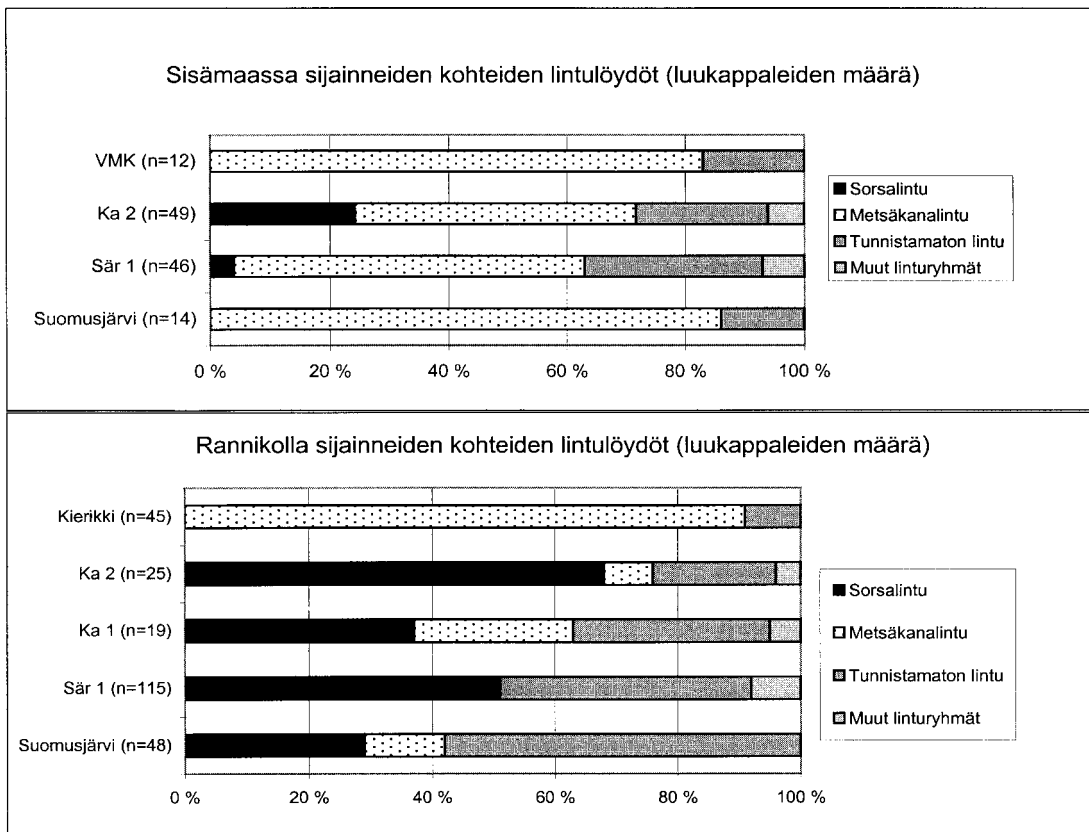
Kuvassa 3 esitän Manner-Suomen kivikautisilta asuinpaikoilta tunnistettujen ajoitettavissa olevien linnunluiden jakautumisen linturyhmiin (taulukko 1, liite 1). Aineistoissa hallitsevat metsäkanalinnut ja sorsalinnut. Sama piirre näkyy vielä korostuneemmin, kun tarkasteluun otetaan myös yleisemmin mesoliittiseen ja neoliittiseen kivikauteen, varhaismetallikauteen ja pronssikauteen ajoitettavissa olevat asuinpaikkakohteet (Mannermaa 2003: Fig. 5). Metsäkanalinnuista yleisimmät tunnistetut lajit ovat riekko, teeri ja metso, sorsalinnuista sinisorsa ja tavi. Kuikkalintuja ja uikkulintuja on Suomen aineistoissa myös jonkun verran. Petolintuja,

kahlaajia ja ruokkilintuja on tunnistettu, mutta ne ovat vähälukuisia.

Taulukossa 2 näkyvät kaikki Suomen mesoliittiseen ja neoliittiseen kivikauteen ajoitettavissa olevat lintulöydöt. Taulukossa 3 esitän Suomessa nykyisin pyydettyjen riistalintujen vuotuiset saalismäärät (vuodelta 2000). Samat lajit ovat pysyneet kärkipaikoilla kivikaudelta meidän päiviimme. Telkän ja allin vähyys kivikauden aineistoissa saattaa johtua tunnistusongelmasta. Tosin allin luusto on selvästi omanlaisensa verrattuna muiden sorsalintujen luustoihin, joten sen tunnistamisen pitäisi olla mahdollista jopa fragmentaarista aineistosta. Pyytä on kivikauden aineistossa vain vähän. Ainoa ajoitettavissa oleva pyylöytö on Yli-Iin Kuuselankankaalta (Kierikin keramiikan vaihe). Syynä pyiden vähyteen kivikauden aineistoissa saattaa olla kuusen puuttuminen tai vähäisyys, sillä pyy suosii kuusivaltaisia sekametsiä. Metson vähyys nykymetsästyksessä johtuu lajin vähenemisestä sopivien elinympäristöjen myötä. Sorsalintujen suosiminen riistana näkyy sekä nykyisessä metsästyksessä että kivikauden aineistossa. Kivikauden aineistosta on Manner-Suomesta tunnistettu sinisorsa, tavi, alli, pilkkasiipi, isokoskelo, uivelo ja laulujout-

Kuva 2. Tunnistettujen luiden kokonaismäärän vaikutus tunnistettujen linnunluiden määrään Suomen ja Ahvenanmaan kivikauden, varhaismetallikauden ja pronssikauden kohteissa.

Kuva 3. Ajoitettujen linnunluulöytöjen jakutuminen linturyhmiin suomalaisilla kivikauden kohteilla. Seuraavat löydöt eivät ole mukana kuvassa aineiston pienen määrän vuoksi. Sisämaa: Pöljä (n=1), Ka 1 (n=4) ja Varhaismetallikausi (n=4). Rannikko: Pöljä (n=4 ja Ka 3 (n=1).

Pyyntiä rannikolla ja sisämaassa

sen, mutta pyyntilistalla ovat varmasti olleet monet muutkin sorsalajit. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen mainitsevat peltolinnut, liejukanat ja kahlaajat eivät luuaineistojen mukaan olleet suosittua riistaa kivikaudella. Kyyhkyjä ei Suomen kivikautisilta asuinpaikoilta tunneta lainkaan. Suomesta on ainoastaan kaksi kivikauden lehtokurppalöytöä — yksi Harjavallan Hiitteenharjun asuinpaikalta (Pyheensillan keramiikan vaihe) ja toinen Ahvenanmaalta, Kolsvidjasta (skandinaavisen kuoppakeramiikan vaihe). Ahvenanmaalla metsätetään nykyisin eniten haahkoja ja pilkkasiipiä, eli samat lajit ovat olleet halutuinta siivekästä riistaa myös kivikaudella.

Metsäkanalintuja on tunnistettu selvästi useammin sisämaan asuinpaikoilta kuin rannikon asuinpaikoilta. Sorsalinnuista suurin osa on peräisin rannikon asuinpaikoilta. Mielestäni sorsalintujen ja metsäkanalintujen painottuminen rannikolla ja sisämaassa ovat todellisia piirteitä aineiston heterogeenisyydestä huolimatta, sillä ne toistuvat monessa kohteessa. En usko, että näiden ryhmien luiden säilyminen olisi sen parempaa kuin muiden ryhmien. Lintujen luiden tiheyden erot saattavat vaikuttaa säilyvyyteen, mutta ehkä enemmänkin luuston eri osien tasolla kuin lajien tasolla (mm. Livingston 1989).

Laji/ryhmä	Suomusjärvi	Sär 1	VASB	Ka 1	Ka 2	Ka 3	Kierikki	Pöljä	Pyh	Kiukainen	VMK
Kuikka tai kaakkuri (<i>Gavia sp.</i>)	-	9	1	1	3	-	-	-	-	-	-
Silkkiiukku tai härkälintu (<i>Podiceps cristatus/P. griseogenae</i>)	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Laulujoutsen/kyhmyjoutsen (<i>Cygnus cygnus/C. olor</i>)	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Tavi (<i>Anas crecca</i>)	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tavi/heinätaavi (<i>Anas crecca/A. querquedula</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heinäorsa (<i>Anas platyrhynchos</i>)	-	13	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Heinäorsa/tavi (<i>Anas platyrhynchos/A. penelope</i>)	1	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Anas ap.	1	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Tunnistamaton sotka (<i>Aythya sp.</i>)	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uivelo (<i>Mergus albellus</i>)	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pilkkasipi (<i>Melanitta fusca</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haahka (<i>Somateria mollissima</i>)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alli (<i>Clangula hyemalis</i>)	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tunnistamaton sorsa (Anatidae sp.)	8	14	-	3	25	-	-	-	1	-	-
Riekkö (<i>Lagopus lagopus</i>)	8	6	-	1	7	-	38	-	-	-	-
Teeri (<i>Tetrao tetrix</i>)	-	7	-	-	14	-	-	-	-	-	-
Riekkö/ Teeri (<i>Lagopus lagopus/Tetrao tetrix</i>)	-	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Metso (<i>Tetrao urogallus</i>)	5	3	-	-	2	-	-	-	-	-	9
Pyy (<i>Bonasa bonasia</i>)	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-
Tunnistamaton metsäkanalintu (Tetraonidae sp.)	5	6	-	1	1	-	-	1	-	-	1
Lehtokurppa (<i>Scolopax rusticola</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Kehräjä (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Tunnistamaton lintu (Aves sp.)	30	61	-	9	16	-	4	-	2	1	2

Taulukko 1. Manner-Suomen kivikauden ja varhaismetallikauden kohteista tunnistetut lintulajit. Taulukkoon on otettu mukaan vain sellaiset kohteet, joiden luuaineisto voidaan varmuudella tunnistaa kuuluvaksi yhteen esihistorian vaiheeseen. Antrean Korpilahden joutsenenluut eivät ole mukana. Taulukossa mukana olevat kohteet on listattu liitteessä 1.

Pohjanlahden rannikolla asutus näyttää keski- ja myöhäisneoliittisena aikana noudattavan kaavaa, jossa talvisin asuttiin rannikolla tai joen alajuoksulla sijaitsevista kiinteämmistä asuinpaikoissa tai kylissä, ja kesällä harjoitettiin eränkävintä sisämaassa jokien yläjuoksulla (mm. Zvelebil 1981: 104-105; Pesonen 2002:27; Kotivuori 2002:157,162). Tosin myös ympärivuotista asutusmallia on mm. eräiden Pohjanlahden rannikon laajoille asuinpaikannekohteille esitetty (Kaustisen Kangas ja Ylikii-
mingin Rekikylä) (Halinen 1997: 26; Pesonen 1999: 14). Jos talviasuinpaikat sijaitsivat Suomenlahden ja Pohjanlahden rannikolla, luulisi niistä löytyvän lähinnä metsäkanalintujen ja muiden paikkalintujen luita. Sorsalintujen keskittyminen rannikon asuinpaikoille kertoo ehkä enemmänkin muuttavien lintujen kuin pesivien lintujen pyynnistä. Rannikolla sijaitseville talviasuinpaikoille on ehkä tultu lintujen etelänmuuton aikaan ja keväisin siirrytty jälleen sisämaan asuinpaikoille pohjoiseen pesimään mat-

kaavien lintujen ohitettua rannikon. Tästä mallista on kuitenkin poikkeuksia, muun muassa edellä mainittu Vepsänkangas, missä arvelaan asutun kevään ja kesän aikaan.

On toki mahdollista, että ns. talvenkärkkyjalintuja olisi pyydetty talvella mahdollisilta sulapaikoilta (mm. Hario *et al.* 1993). Talvenkärkkyjiksi sanotaan sorsalintuja, jotka jäävät leutoina talvina pohjoisille alueille talveh-timaan. Voimakkaamman virtauksen sulana pitämät kohdat ovat tärkeitä aikaisin pohjoiseen palaavien ja myöhään etelään muuttavien lintujen lepäämis- ja ruokailupaikkoja. Tällaiset paikat ovat varmasti olleet muinaisten linnustajien tiedossa (mm. Nuñez & Gustavsson 1995: 241-242; Nuñez & Storå 1997: 152-154). On myös muistettava, että yksittäiset lintujen luut voivat olla peräisin säilytyistä linnuista tai luuesineistä.

Tunnistettujen linnunluuaineistojen perusteella linnustus on Suomen alueella ollut monipuolisinta neoliittisella kivikaudella ja nimenö-

maan rannikolla. Tämä ei oikein sovi nykykäsit-
tyksen mukaiseen kuvaan siitä, että rannikolla
pyyntikulttuurit olisivat olleet saaliskohteen
valinnoissa varsin erikoistuneita, ja harjoit-
taneet lähinnä hylkeenpyyntiä (mm. Siiriäinen
1981: 15; Kotivuori 2002: 151). Hylkeenpyynti

ja Suomenlahden rannikkoa on pystytetty suo-
jia lintujen pyyntiä varten. Myös linnustajien
väliaikaisia asuinpaikkoja ja pyyntileirejä luulisi
löytyvän näiltä alueilta. Suojista ja keveistä
leirirakenteista ei välttämättä ole jäänyt jälkiä
maastoon. Joskus asuinpaikka voitiin valita

Lintulaji tai -ryhmä	Mesoliittinen (Manner-Suomi)	Neoliittinen (Manner-Suomi)	Neoliittinen (Ahvenanmaa)
Kuikka (<i>Gavia arctica</i>)	-	5	-
Kaakkuri (<i>Gavia stellata</i>)	-	7	-
Kuikka/kaakkuri (<i>Gavia</i> sp.)	5	18	-
Mustakurku-uikkuna (<i>Podiceps auritus</i>)	-	5	-
Silkkiiukku/härkälintu (<i>Podiceps griseigena/Podiceps cristatus</i>)	-	10	-
Merimetso (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	-	-	7
Laulujoutsen/tunnistamaton joutsen (<i>Cygnus cygnus/Cygnus</i> sp.)	11	-	18
Tunnistamaton hanhi (<i>Anser</i> sp.)	-	-	2
Tunnistamaton hanhi (<i>Anser</i> sp./ <i>Branta</i> sp.)	-	-	1
HeinäSORSA (<i>Anas platyrhynchos</i>)	-	19	4
HeinäSORSA /Haapana (<i>Anas platyrhynchos/Anas penelope</i>)	-	7	-
Tavi (<i>Anas crecca</i>)	1	17	-
Tavi/heinäTavi (<i>Anas crecca/Anas querquedula</i>)	1	6	-
Tunnistamaton sorsa <i>Anas</i> sp.	-	15	-
<i>Anas</i> sp./ <i>Aythya</i> sp.	1	-	-
Tukkasotka/lapasotka (<i>Aythya fuligula/Aythya marila</i>)	-	5	-
Telkkä/alli (<i>Bucephala clangula/Clangula hyemalis</i>)	-	1	-
Haahka (<i>Somateria mollissima</i>)	-	5	588
Pilkkasiipi (<i>Melanitta fusca</i>)	-	1	104
Mustalintu (<i>Melanitta nigra</i>)	-	-	2
Pilkkasiipi tai Mustalintu (<i>Melanitta fusca/Melanitta nigra</i>)	-	-	17
Alli (<i>Clangula hyemalis</i>)	2	6	-
Uivelo (<i>Mergus albellus</i>)	-	5	-
Isokoskelo (<i>Mergus merganser</i>)	-	1	7
Tukkakoskelo (<i>Mergus serrator</i>)	-	-	2
Isokoskelo tai tukkakoskelo (<i>Mergus merganser/ Mergus serrator</i>)	-	1	15
Merikotka (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	-	-	5
Merikotka/maakotka (<i>Haliaeetus albicilla/Aquila chrysaetos</i>)	-	3	-
Kalasääski (<i>Pandion haliaetus</i>)	-	2	-
Riekko (<i>Lagopus lagopus</i>)	8	81	-
Metso (<i>Tetrao urogallus</i>)	6	30	-
Teeri (<i>Tetrao tetrix</i>)	2	37	-
Pyy (<i>Bonasa bonasia</i>)	-	7	-
Karikukko (<i>Arenaria interpres</i>)	-	-	1
Kuovi (<i>Numenius arquata</i>)	-	-	1
Lehtokurppa (<i>Scolopax rusticola</i>)	-	1	1
Suokukko (<i>Philomachus pugnax</i>)	-	-	1
Selkälokki/harmaalokki (<i>Larus fuscus/Larus argentatus</i>)	-	-	4
Naurulokki (<i>Larus canus</i>)	-	-	2
Tunnistamaton lokki (<i>Larus</i> sp.)	-	-	1
Riskilä (<i>Cephus grylle</i>)	-	1	13
Ruokki (<i>Alca torda</i>)	-	1	1
Kehääjä (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	-	1	-
Varis (<i>Corvus corone</i>)	-	1	1

Taulukko 2. Suomen kivikauden kohteista tunnistetut lintulajit- ja ryhmät (luvut ovat tunnistettujen fragmenttien määriä). Tässä taulukossa ovat mukana kaikki kivikauteen ajoittuvat laji-, suku- tai heimotasolla tunnistetut linnun luut.

on ollut tärkein yksittäinen elinkeino rannikolla, mutta myös linnut ja kalat ovat varmasti muodostaneet siitä tärkeän osan. Tästä ovat todisteena esimerkiksi Ahvenanmaan Jettbölen hylkeenpyytäjät, jotka linnustivat ja kalastivat ahkerasti (Mannermaa 2002). Jettböle I on tosin tulkittu ympärivuotiseksi asuinpaikaksi, mikä poikkeaa monista Manner-Suomen kivikauden rannikko-asuinpaikoista (mm. Nuñez & Storå 1997: 150).

Jokien matalat suistoalueet ovat olleet tärkeitä muuttolintujen levähdyspaikkoja. Uskon, että jo kivikaudella jokisuistoille pitkin Pohjan-

nimenomaan lintujen elinympäristön perusteella. Tästä potentiaalisena esimerkkinä on Ylikii-
mingin Vepsänkangas, joka on sijainnut
saarella matalavetisellä rannikkoalueella (Koi-
visto 1998). Runsaan vesilintujen luiden mää-
rän perusteella arvellaan, että paikalla on oles-
keltu nimenomaan pesivien vesilintujen pyyn-
nin aikana (Torvinen 2000: 24).

Saimaan alueen asuinpaikoilla on todennä-
köisesti asuttu ympärivuotisesti (mm. Jussila
1996; Karjalainen 1999; Pesonen 2002: 27).
Pyynti kohdistui erityisesti vesistöjen nisäkkäi-
siin, kaloihin ja lintuihin (Ukkonen 1996: 80).

Majava ja hirvi näyttävät olleen tärkeimmät riistanisäkkäät, mutta myös muita lajeja, mm. norppia, pyydettiin (Ukkonen 1996: 79). Esimerkiksi Mökkönen (2002: 64) arvioi kalastuksen olleen Saimaan alueen kivi- ja varhaismetallikauden elinkeinojen perusta. Tällaisen vesiympäristöön kohdistuvan pyynnin luulisi suosivan sorsalintujen ja kuikkalintujen pyyntiä pesimäjärveltä. Sorsalintuja tunnustetaan säännöllisesti sisämaan asuinpaikoilta, mutta kuten edellä mainitsin, on niiden osuus yleensä pienempi kuin metsäkanalintujen. Suuri osa arkeologisista kuikkalintulöydöistämme on peräisin rannikon asuinpaikoilta, mikä voi viitata muuttavien lintujen pyyntiin.

Lintujen käyttö

Lintujen esihistoriallisen hyödyntämisen yksityiskohdista voidaan tehdä johtopäätöksiä kansatieteellisten tutkimusten perusteella. Todennäköisesti lihaa on syöty, nahat käytetty esimerkiksi vaatteisiin ja pusseihin, ja luista valmistettu esineitä. Linnunluisia esineitä on löydetty myös esihistoriallisista aineistoista. Munia on kerätty ja syöty. Munia on voitu säilyttää useiden kuukausien ajan, jopa talviravinnoksi ilman minkäänlaisia säilöntäaineita (Fenton 1978: 512). Pesimäaikaan kerätyt vesilintujen sulat ja höyhenet ovat saattaneet olla vaihtotavaraa eläinten nahkojen ja turkisten ohella jo kivikaudella. Esimerkiksi 1400-luvulla Orkneyn saarelta myytiin sulkia ja höyheniä hollantilaisille kauppiaille (Fenton 1978: 510). Sulkia on kivikaudella käytetty nuolten sulituksessa niiden lentävyyden parantamiseksi. Lisäksi niitä on saatettu käyttää esimerkiksi vaatteen ym. koristelussa ja erilaisissa taikakaluissa. Suomen palaneissa aineistoissa yleisimmin tunnistettuja linnun luuston osia ovat siipien ja jalkojen luiden kiinteät pääosat. Elementtijakauma on säilyvyysolosuhteiden vääristämä, ja sitä on vaikeaa käyttää käyttötarkoituksen selvittämisessä.

Lintujen symbolisista tai rituaalisista merkityksistä esihistoriallisissa kulttuureissa on

näyttöä Suomesta ja muista maista. Tarkemmin tunnistamattoman sorsalinnun luita on löydetty punamultahautoista Taipalsaaren Vaaterannasta (Mannermaa 2003: 15). Kivi-kautisista haudoista Tanskassa ja Virossa on löydetty ainakin joutsenen ja kurjen työstämättömiä luita (Albrethsen & Brinch Petersen 1976: 8-9; Jaanits *et al.* 1982: 82, 99). Merikotkan luita on löydetty Orkneyn saaren neoliittisista hautakummuista. Kotkien luita tavataan tietyistä haudoista koska kotkat osaltaan määrittivät kyseisiä paikkoja ja ihmisten identiteettiä (Jones 1998: 308, 319). Haudoista löytyneet luuesineet eivät välttämättä kerro nimenomaisen eläinlajin rituaalisista merkityksistä, vaan tärkeämpää saattaa olla esine-tyyppiin liittyvät merkitykset. Tästä esimerkkinä ovat linnunluista valmistetut, mahdollisesti *Dentalium*-suvun simpukoita imitoivat linnunluista valmistetut helmet esimerkiksi gotlantilaisissa neoliittisissa haudoissa (Nihlén 1927: 126). Sen sijaan työstämättömiin eläinluihin ja niiden osiin hauta-antimina liittyy todennäköisesti nimenomaan eläinlajeihin yhdistettäviä merkityksiä. Linnuilla on monien nykyisten luonnonkansojen keskuudessa rooli elämän ja kuoleman maailmojen välittäjänä (mm. Tillhagen 1978: 20; Zvelebil 2003: 67). Esimerkiksi siperialaisten kansojen keskuudessa uskottiin, että ns. sielunpuussa asuvat linnut kantavat syntymättömän lapsen sielua. Jos lapsi kuoli ennen ensimmäistä ikävuottaan, siirtyi tämän sielu lintuna takaisin sielunpuuhun (mm. Harva 1938: 274-275). Tällaiset uskomukset saattavat periytyä pitkälle esihistoriaan.

Erikoisin linnunluulöytö Suomesta on ehkä Kokkolan Bläckisåsen II:n kehrääjän siiven luun kappale. Palanut luu löytyi asumuspainanteen ympärystävältä liesikiveyksen tuntumasta. Itse liedestä löytyi hauen ja hylkeen luita. Liedestä otetun hiilinäytteen radiohiiliajoituksen perusteella se kuuluu tyyppillisen kampakeraamiikan vaiheeseen (Seeger 1985: 9; Skantsi 2001: 29). Liesi on todennäköisesti asuinpainannetta vanhempi, eikä sen laajempi löytökonteksti ole selvillä. Kehräjä on niin pieni lintu, että sitä tuskin on pyydetty lihan vuok-

Ryhmät	Laji	Saalis (kpl) vuonna 2000*
Vesilinnut		yht. 567 430
	Sinisorsa	239 600
	Tavi ja heinätavi	139 600
	Telkkä	91 000
	Alli	24 500
	Koskelot	11 800
	Jouhisorsa	9600
	Tukkasotka	9300
	Haahka	9300
	Lapasorsa	6400
	Metsähanhi	3200
	Merihanhi	3100
	Kanadanhanhi	2830
	Muut vesilinnut	17 200
Metsäkana-		yht. 316 100
linnut		
	Teeri	125 800
	Pyy	82 300
	Riekkö	80 200
	Metso	27 800
Peltolinnut		yht. 131 300
	Sepelkyyhky	106 100
	Fasaani	21 700
	Peltopyy	3500
Liejukanat ja kahlaajat		yht. 8100
	Lehtokurppa	6200
	Nokikana	1900

Taulukko 3. Lintusaalis vuonna 2000 ja edeltäneellä 5-vuotiskaudella keskimäärin (lähde Riistan- ja aklantutkimuslaitos; http://www.mmm.fi/kalastus_riista_porot/riistanhoito_metsastys/metsastys/metsakanalinnut/). Lajit esitetään tärkeysjärjestyksessä.

si. Todennäköisesti kehrääjää on pidetty pyhänä lintuna tai sillä on ollut joku muu erikoisasema yhteisön henkisessä maailmassa. Pohjoismaisessa kansanperinteessä kehrääjää pidetään kuolleiden sielujen kantajana ja oraakkeli lintuna (Tillhagen 1978: 180-181). Lintu tai linnun osa on saatettu polttaa Bläckisåsenilla jonkinlaisessa rituaalissa. Toinen mahdollisuus on, että osa linnusta on käytetty rituaalitaroituksessa jossain muualla ja jäänteet hävitetty polttamalla nuotiolla. Löytö indikoi kesäajan pyyntiä Bläckisåsen II:ssa, mutta ei välttämättä kerro asuinpaikan käyttöajankohdasta.

Uskon, että monilla lintulajeilla on ollut käytännöllisiä ja uskomus- tai uskontomaailmaan liittyviä ns. aineettomia merkityksiä kivikauden kulttuureissa. Tällaisesta kertovat Suomessa neoliittiseen kivikauteen ajoittuvat savi-idolit, yksi ajoittamaton uivaa joutsenta kuvaava kalliomaalaus sekä kampakeramiikan saviastioiden lintuja esittävä koristelu (Edgren 1967; Nieminen & Ruonavaara 1982; Koponen *et al.* 1993: 74-75; Pesonen 1996; Karjalainen 1997; Pesonen 2000: 185-186). Linnuilla on ollut tärkeä rooli monien tunnettujen luonnon-

kansojen henkisessä kulttuurissa (mm. saamelaiset, inuiitit, siperialaiset kansat, Pohjois-Amerikan intiaaniheimot), ja näin on todennäköisesti ollut jo kivikaudella. Kuten edellä totesin, kertovat arkeologiset todisteet, että ainakin merikotkaan, joutseneen, kurkeen ja kehrääjään on liittynyt jotain maagisia merkityksiä Pohjois-Euroopassa. Hauta-antimilla on kaikissa kulttuureissa oma uskonnollis-käytännöllinen merkityksensä. On mahdollista, että vainajan elämäntapa ja elinympäristö vaikuttivat siihen, minkälaisia hauta-antimia hautaan laitettiin. Lintujen osia, esimerkiksi värikkäitä sulkia tai siipiä ja pyrstöjä, on saatettu laittaa hautoihin myös esteettisistä syistä.

Lintulajien käyttäytymistä ja ääniä on saatettu matkia erilaisissa rituaaleissa. Näistä esimerkkinä siperialaisten kansojen shamaanien lintua symboloivat rituaaleissa käyttämät asut ja päähineet (mm. Harva 1938: 506-525) tai kurjen siipien käyttö neoliittisessa Catal Huyukissa Turkissa (Russell & McGowan 2003). Luonnon keskellä ja osana elävä ihminen tekee jatkuvasti

havaintoja ympäristöstä ja on hyvin perillä esimerkiksi vuodenaajoista sekä kasvien ja eläinten ekologiasta. Muuttolintujen saapuminen keväisin sekä pesinnän aloittaminen ovat varmasti olleet tärkeitä merkkejä esimerkiksi ajan hahmottamisessa. Lintujen loppukesän muuttolevottomuus ja etelään lentävät lintuaurat ovat merkinneet syksyä ja talven lähestymistä. Tällaiset näkyvät ja kuuluvat merkit luonnossa ovat olleet tärkeä tekijä vuodenaikojen hahmottamisessa, ja varmasti myös ohjanneet ihmisen ja yhteisön käyttäytymistä. On helppo kuvitella esimerkiksi, että ensimmäiset joutsenten äänet maaliskuussa ovat olleet myös kivikauden ihmisille merkki talven taattumisesta ja kevään alkamisesta.

Kivikautisen linnustuksen tutkimisen tulevaisuuden mahdollisuuksia

Asuinpaikkojen tutkiminen kokonaisuutena saattaa antaa uudenlaisia lähestymistapoja linnustukseen. Mitä paremmin kohteen tai kohteiden muinainen ympäristö pystytään rekonstruoimaan, sitä enemmän voidaan päätellä harjoitetusta linnustuksesta. Linnut — vaikka löytöjä ei konkreettisesti olisikaan — on otettava huomioon muinaisten elinkeinojen tutkimuksessa siinä missä kalat ja nisäkkäätkin. Parhaisiin tuloksiin suomalaisessa ns. resurssiarkeologisessa tutkimuksessa päästään silloin, kun asuinpaikan ympäristön topografia ja ekosysteemit pystytään rekonstruoimaan mahdollisimman laajasti. Linnuilla on ollut oma merkityksensä ihmisen maailmankatsomuksessa ja maailman hahmottamisessa. Tällaisesta elämyksellisestä ja merkityksellisestä hyödyntämisestä ei jää arkeologisesti havaittavia jälkiä. Pohjois-Euroopan kivikautisista haudoista löytyneiden linnunluiden ja lintuja esittävän taitteen (esimerkiksi pienoisveistokset) ja niiden löytöyhteyksien yksityiskohtainen ja tulkitseva tutkimus tuo varmasti valaistusta lintujen symbolisiin ja jopa uskonnollisiin rooleihin esihistoriallisissa kulttuureissa.

Lähteet

- Albrethsen, S. E. & Brinch Petersen, E. 1976. Excavation of a Mesolithic cemetery at Vedbæk, Denmark. *Acta archaeologica* 47, 1-28.
- During, E. 1986. The fauna of Alvastra. An osteological analysis of animal bones from a Neolithic pile dwelling. *Ossa* 12, supplement.
- Edgren, T. 1967. Einige neue Funde von kammkeramischen Vogelbildern und Tierskulpturen aus Ton. *Finskt Museum* 73:8-24.
- Ericson, P.G.E. 1994. Senatlantiska faunalämningar från en boplatz vid leksand, Dalarna. *Fornvännen* 89, 251-256.
- Fenton, A. 1978. *The Northern Isles: Orkney and Shetland*. John Donald Publishers Ltd. Edinburgh.
- Halinen, P. 1997. Kaustisen Kankaan asuinpaikka ja punamultahaudat. *Muinaistutkija* 2, 18-27.
- Hario, M., Lammi, E., Mikkola, M. & Södersved, J. 1993. Ovatko Ahvenanmaan vesilinnut "talvenkärkkyjiä" — kansainvälisten vesilintulaskentojen tuloksia vuosilta 1968-92. *Suomen Riista* 39, 21-32.
- Harva, U. 1938. Die religiösen Vorstellungen der altaischen Völker. *FF Communications* vol. LII, no. 125. Suomalainen tiedeakatemia, Helsinki.
- Jaanius, L., Laul, S., Lõugas, V. & Tõnisson, E. 1982. *Eesti esiajalugu*. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut. Tallinn.
- Jones, A. 1998. Where eagles dare. Landscape, animals and the Neolithic of Orkney. *Journal of Material Culture* 3 (3), 301-324.
- Jussila, P. 1996. Site exploitation through macrofossil analysis at different settlement stages of the Pörrinmökki site in Rääkkylä. *Environmental Studies in Eastern Finland. Helsinki papers in Archaeology* no. 8, 119-128.
- Karjalainen, T. 1997. Lintutornin lintu. *Muinaistutkija* 3, 23-24.
- Karjalainen, T. 1999. Sedentariness and dating Stone Age houses and sites. *Dig it all. Papers dedicated to Ari Siiriäinen*. The Finnish Antiquarian Society. The Archaeological Society of Finland, 185-190.
- Koivisto, S. 1998. Ylikiiminki Vepsänkangas-Sär 1 — asuinpaikka Pohjois-Pohjanmaalla. Alustavia kaivaustuloksia. *Kentältä poimittua* 4.

- Kirjoitelmia arkeologian alalta. Museoviraston arkeologian osaston julkaisuja* 7, 41-50.
- Koponen, M., Kupiainen, R. & Poutiainen, H. 1993. Uusia kalliomaalauksia Saimaalta. *Sihtti* 3, 73-89.
- Kotivuori, H. 2002. Alisen Kemijoen kivikautiset asuinpainanteet — topografiseen havainnointiin ja aineistovertailuun perustuva asutuskuva. Julkaisematon liseniaatin-tutkimus. Turun yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos, arkeologia.
- Livingston, S.D. 1989. The taphonomic interpretation of avian skeletal part frequencies. *Journal of Archaeological Science* 16, 537-547.
- Mannermaa, K. 2002. Bird bones from Jettböle I, a site in the neolithic Åland archipelago in the northern Baltic. In: Proceedings of the 4th Meeting of the ICAZ Bird Working Group, Krakow, Poland, 11-15 September, 2001. *Acta zoologica cracoviensia* 45 (special issue): 85-98.
- Mannermaa, K. 2003. Birds in Finnish prehistory. *Fennoscandia archaeologica* XX, 3-39.
- Mökkönen, T. 2002. Chronological variation in the locations of hunter-gatherer occupation sites vis-à-vis the environment. Teoksessa. Ranta, H. (toim.) *Huts and houses. Stone Age and Early Metal Age buildings in Finland*, 53-64.
- Nieminen, E.-L. & L. Ruonavaara 1984. Stilisierte Vogeldarstellungen auf gefässcherben aus Kiikarusniemi, Gemeinde Sotkamo und Böle, Gemeinde Porvoo. *Fennoscandia archaeologica* I, 7-11.
- Nihlén, J. 1927. *Gotlands stenåldersboplatser*. Viktor Pettersons bokindustriaktiebolag, Stockholm.
- Núñez, M. & Gustavsson, K. 1995. Prehistoric man and the ice conditions in the Åland Archipelago 7000-1500 years ago. Teoksessa: Robertsson, A.M., Hackens, T., Hicks, S., Risberg, J. and Åkerlund, A. (toim.) *Landscapes and Life: Studies in honour of Urve Miller. Pact* 50. Rixensart, PACT Belgium 1995, 233-244.
- Núñez, M. & Storå, J. 1997. Shoreline chronology and economy in the Åland Archipelago 6500-4000 bp. Teoksessa: H. Jungner (toim.) *Time and environment. Acts of the symposium held in Helsinki, October 1990. Pact* 36 (14). Rixensart, PACT Belgium 1997, 143-161.
- Pesonen, P. 1996. Archaeology of the Jaamankangas area — with special reference to the Rääkkylä Pörrinmökki Stone Age settlement site. *Environmental studies in Eastern Finland. Reports of the Ancient lake Saimaa Project. Helsinki Papers in Archaeology* 8, 93-117.
- Pesonen, P. 1999. Rekikylä – kivikautinen kylä Ylikiimingissä. *Muinaistutkija* 1, 23-30.
- Pesonen, P. 2000. Zoomorphic Clay figurines from two Stone Age sites in Rääkkylä, North Karelia. De temporibus antiquissimis ad honorem Lembit Jaanits. *Muinaisaja teadus* 8, 181-192.
- Pesonen, P. 2002. Semisubterranean houses in Finland — a review. Teoksessa Ranta, H. (toim.) *Huts and houses. Stone Age and Early Metal Age buildings in Finland*, 9-42.
- Russell, N. & McGowan, K.J. 2003. Dance of the Cranes: Crane symbolism at Çatalhöyük and beyond. *Antiquity* 77 (297), 445-455.
- Seger, T. 1985. Kokkola Bläckis II. Kivikautisen asuinuopan kaivaus 22.-26.7. 1985. Julkaisematon kaivausraportti. Museoviraston arkeologian osaston topografinen arkisto.
- Segerberg, A. 1999. Bälunge mossar. Kustbor i Uppland under yngre stenåldern. *Aun* 26.
- Siiriäinen, A. 1981. On the cultural ecology of the Finnish Stone Age. *Suomen Museo* 1980, 5-40.
- Skantsi, L. 2001. Kivikauden asuinpainannekylien toimeentulo ja asutusmallit- kaksi tapaustutkimusta Keski-Pohjanmaalta. Julkaisematon Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos, arkeologian oppiaine.
- Tillhagen, C.-H. 1978. *Fåglarna i folktron*. Lts Förlag. Stockholm.
- Torvinen, M. 2000. Säräisniemi 1 Ware. *Fennoscandia archaeologica* XVII, 3-36.
- Ukkonen, P. 1996. Osteological analysis of the refuse fauna in the Lake Saimaa Area. *Environmental studies in Eastern Finland. Reports of the Ancient lake Saimaa Project. Helsinki Papers in Archaeology* 8, 63-91.
- Wallander, H. 1994. Appendix II. Report on the osteological material from the the Comb Ware site Lillberget, RAÄ 451, Överkalix, Norrbotten. Teoksessa: Halen, O. Sedentariness during the Stone Age of Northern Sweden. *Acta Archaeologica Lundensia*. Series in 4, no 20,

246-252.

Zvelebil, M. 1981. From forager to farmer in the Boreal Zone. Reconstructing economic patterns through catchment analysis in prehistoric Finland. *Bar International Series 115*. Oxford.

Zvelebil, M. 2003. Enculturation of Mesolithic landscapes. Teoksessa: Larsson, L., Kindgren, H., Knutsson, K., Loeffler, D. ja Åkerlund, A. (toim.). *Mesolithic on the Move. Papers presented at the sixth International Conference on the mesolithic in Europe, Stockholm 2000*, 65-73.

Liite 1

Manner-Suomen kivikauden ja varhaismetallikauden kohteet joista on löydetty linnunluuta. Mukana vain kohteet jotka voidaan ajoittaa yhteen kulttuurivaiheeseen (Suomusjärven vaihetta lukuun ottamatta keramiikkatyyliin). Lyhenteet: VAsb= varhainen asbestikeramiikka, VMK= varhaismetallikausi.

Kohteen nimi	Museo ja päänumero	Linnunluiden määrä	Kaikkien luiden määrä	Kulttuuri- vaihe	Rannikko/ Sisämaa
Anjalankoski, Ankkapurha	NM 31785		6	223 Ka 1	Rannikko
Enontekiö, Suontajoki W1	NM 28752	1		673 Suomusjärvi	Sisämaa
Harjavalta, Hietteenharju	NM 20493	4		451 Pyheensilta	Rannikko
Helsinki, Malminkartano	NM 29896	1		352 Ka 3	Rannikko
Kärböle					
Hyrnsalmi, Koppelonieniemi	NM 20634	33		602 Sär 1	Sisämaa
Ilomantsi, Kuuksenvaara	NM 23382	6		273 Sär 2	Sisämaa
Suiponnieniemi					
Inari, Nelhinjoen suu S	NM 24376	2		86 Sär 1	Sisämaa
Inari, Saamen museo	NM 27808	3		776 Suomusjärvi	Sisämaa
Kemiö, Branten	TYA 589	1		79 Kiukainen	Rannikko
Kitee, Sarvisuo	NM 29714	4		350 VAsb	Sisämaa
Kokkola, Bläckisäsen II	NM 22821	4		13 Ka 2	Rannikko
Kuivaniemi, Veskan kangas	NM 24928	29		1935 Suomusjärvi	Rannikko
Kuivaniemi, Veskan kangas	NM 25800	17		147 Suomusjärvi	Rannikko
Kuivaniemi, Veskan kangas	NM 26699	1		17 Suomusjärvi	Rannikko
Kuivaniemi, Veskan kangas	NM 27365	3		892 Suomusjärvi	Rannikko
Laukaa, Hartikka	NM 25807	3		195 Ka 2	Sisämaa
Laukaa, Hartikka	NM 26604	1		100 Ka 2	Sisämaa
Outokumpu, Laavussuo	NM 29556	1		75 Pöytä	Sisämaa
Pieksämäki, Naarajärvi	NM 21519	1		14 Ka 2	Sisämaa
Pieksämäki, Naarajärvi	NM 22019	3		128 Ka 2	Sisämaa
Pielavesi, Kivimäki	NM 24465	3		21 Ka 1	Sisämaa
Purmo, Hundbacka	NM 20723	1		14 Ka 3	Rannikko
Myllykangas					
Rantasalmi, Ritokangas	NM 30771	1		29 Pöytä	Sisämaa
Ranua, Kultisalmi	NM 25927	2		86 Ka 2	Sisämaa
Rovaniemi, Rautiosaari	NM 14709	1		8 Ka 1	Sisämaa
Turpeenniemi					
Rovaniemi, Kolpene	NM 13985	24		234 Ka 2	Sisämaa
Rovaniemi, Kolpene	NM 13768	1		42 Ka 2	Sisämaa
Rovaniemi, Jokkavaara	NM 21012	4		237 Sär 1	Sisämaa
Rovaniemi, Jokkavaara	NM 21307	1		1022 Sär 1	Sisämaa
Rovaniemi, Jokkavaara	NM 21834	2		576 Sär 1	Sisämaa
Rovaniemi, Jokkavaara	NM 26610	2		309 Sär 1	Sisämaa
Rovaniemi, Sierijärvi	NM 26172	19		2119 VMK	Sisämaa
Rääkkylä, Vihi I	NM 30460	9		384 Ka 2	Sisämaa
Rääkkylä, Kivilamminsuo S	NM 28774	2		1830 VAsb	Sisämaa
Rääkkylä, Pörrinmökki	NM 28013	1		443 Ka 2	Sisämaa
Rääkkylä, Pörrinmökki	NM 29713	2		224 Ka 2	Sisämaa
Simo, Tainiara	NM 26698	4		346 Ka 1	Coastal
Sodankylä, Autiokenttä II	NM 20592	2		46 Suomusjärvi	Sisämaa
Sodankylä, Kotamaa	NM 27957	1		56 VMK	Sisämaa
Sodankylä, Matti-Vainaan Palo	NM 27678	3	?	Suomusjärvi	Sisämaa
Taipalsaari, Vaateranta	NM 30887	4		212 Ka 2	Sisämaa
Taivalkoski, Tervaniemi	NM 28899	7		194 Suomusjärvi	Sisämaa
Tervola, Törmävaara (30)	NM 21599	3		151 Ka 2	Rannikko
Tervola, Törmävaara (30)	NM 22071	1		81 Ka 2	Rannikko
Tervola, Törmävaara (30)	NM 22481	6		211 Ka 2	Rannikko
Tervola, Törmävaara (30)	NM 23399	4		52 Ka 2	Rannikko
Tervola, Törmävaara (30)	NM 23816	1		94 Ka 2	Rannikko
Tervola, Törmävaara (42)	NM 19009	5		41 Ka 2	Rannikko
Tervola, Törmävaara (48)	NM 22911	1		264 Ka 2	Rannikko
Vantaa, Gröndahl 2	NM 31945	1		720 Suomusjärvi	Rannikko
Veteli, Kiikkuniemi	NM 32135	9		99 Ka 1	Rannikko
Vuoksenranta, Korpilahti (former Finland)	NM 6688	11		33 Suomusjärvi	Ancylusjärvi
Yli-Ii Kuuselankangas	NM 29907	48		431 Kierikki	Rannikko
Ylikiiminki, Vepsänkangas	NM 30561	35		115 Sär 1	Rannikko
Ylikiiminki, Vepsänkangas	NM 31036	80		414 Sär 1	Rannikko